

Rikoksen uhrien suojeleminen ja tukeminen covid-19-pandemian aikana – hyvien käytäntöjen vaihto lähisuhdeväkivallan, kyberrikollisuuden ja viharikosten uhrien kohtelusta

(Oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosaston keräämät tiedot)

VASTUUVAPAUCLAUSEKE: Tässä asiakirjassa kiinnitetään huomiota rikoksen uhrien tilanteeseen covid-19-pandemian aikana ja esitetään esimerkkejä valikoiduista hyvistä käytännöistä. Esitetyt toimenpiteet ovat ohjeellisia esimerkkejä, ja ne on esitetty ainoastaan tiedotustarkoituksessa. Tämä yleisasiakirja ei sido jäsenvaltioita ja Euroopan komissiota millään tavalla. Tämän vastuuvapauslausekkeen lisäksi sovelletaan yleistä vastuuvapauslauseketta, johon voi tutustua osoitteessa https://e-justice.europa.eu/content_legal_notice-365-fi.do?init=true.

Uhrien suojeleminen ja tukeminen on kiireellinen kysymys covid-19-pandemian jatkuessa. Erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrien tilannetta pahentaa sosiaalisen kanssakäymisen vähentäminen ja eristyneisyys liikkumisrajoitusten aikana.

Jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan erityistoimenpiteitä lähisuhdeväkivallan uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi **covid-19-kriisiin liittyvissä kansallisissa poikkeusjärjestelyissään**. On erityisesti tärkeää varmistaa, että tukipalveluita, kuten psykologista tukea ja muita sosiaalipalveluja, on tosiasiallisesti saatavilla sekä verkossa että sen ulkopuolella. Lisäksi on erittäin tärkeää huolehtia uhrien fyysisestä suojelesta.

Monet tiedotusvälineet ovat raportoineet lähisuhdeväkivallan hälyttävästä lisääntymisestä Euroopassa covid-19-pandemian aikana. Esimerkiksi Ranskassa ilmoitukset lähisuhdeväkivallasta ovat lisääntyneet 32 prosenttia¹. Espanjassa lähisuhdeväkivallan hätäpuhelimeen soitetujen puhelujen määrä oli sulkutoimien kahden ensimmäisen viikon aikana 18 prosenttia suurempi kuin vastaavalla ajanjaksolla kuukautta aiemmin². Belgiassa lähisuhdeväkivallan ja syrjäytymisen vastaista työtä tekevä Collectif contre les Violences Familiales et l'Exclusion -yhteisö³ on raportoinut auttavaan puhelimeen tulleiden soittojen kolminkertaistuneen.

Komissio on julkaissut tietoa lähisuhdeväkivallan uhreille tarjolla olevasta tuesta asiaa koskevalla covid-19-verkkosivustolla⁴. Euroopan tasa-arvoinstituutti on luonut covid-19-verkkosivuston, jossa on tietoa sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreille⁵. Myös Euroopan neuvostolla on oma naisten

¹ Euroopan naisten etujärjestön toimintapoliittinen muistio (https://womenlobby.org/IMG/pdf/ewl_policy_brief_on_covid-19_impact_on_women_and_girls-2.pdf)

² <https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html>

³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-52216966>

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_covid19_on_the_justice_field-37147-fi.do?init=true

⁵ <https://eige.europa.eu/covid-19-and-gender-equality/gender-based-violence>

oikeuksia ja covid-19-pandemiaa koskeva sivusto⁶. Uhrien tukijärjestöt, kuten Victim Support Europe -järjestö, ovat niin ikään perustaneet covid-19:ää käsitteleviä sivustoja⁷.

Jäljempänä on joitakin esimerkkejä hyvistä käytännöistä lähisuhdeväkivallan uhrien tukemiseksi ja suojelemiseksi. Luettelo ei ole tyhjentävä.

Miten uhrien kanssa voidaan viestiä pandemiatilanteen aikana?

Jäsenvaltioita kannustetaan *kehittämään valistuskampanjoita* sen varmistamiseksi, että lähisuhdeväkivallan uhreilla on tarvittavat tiedot hätätilanteissa saatavilla olevista suojele- ja tukipalveluista. Tällaisia kampanjoita toteutetaan jo useissa jäsenvaltioissa⁸. On erityisen tärkeää varmistaa, että henkilöt, jotka saattavat olla yhteydessä lähisuhdeväkivallan uhreihin sulkutoimien aikana, voivat antaa näille tietoa saatavilla olevasta tuesta ja suojelusta. Tältä osin erityistä huomiota olisi kiinnitettävä terveydenhuoltohenkilöstöön (myös apteekkien työntekijöihin) sekä supermarketien ja postin työntekijöihin. Poliisiviranomaisten olisi myös kiinnitettävä erityistä huomiota aiemmin ilmoitettuihin ja uusiin lähisuhdeväkivaltatapauksiin.

Tietoa lähisuhdeväkivallan uhreille tukea tarjoavista verkkosivustoista ja neuvontapuhelimista olisi levitettävä laajalti. Tietoa lähimmäistä tukipalveluista lähisuhdeväkivallan uhreille on saatavilla esimerkiksi osoitteessa <https://www.wave-network.org/find-help/>.

Miten rikoksesta voi ilmoittaa?

Liikkumisrajoitusten aikana lähisuhdeväkivallan uhreilla on oltava mahdollisuus ilmoittaa rikoksesta helposti. Tätä varten tarvitaan yksinkertaisia keinoja ottaa yhteyttä poliisiin, kuten tekstiviestit tai chat-palvelut, sekä koodisanojen käyttö lääkäreiden, apteekkien tai postitoimistojen työntekijöiden kanssa. On olennaisen tärkeää, että oikeusjärjestelmien toiminta jatkuu pandemian aikana, jotta voidaan varmistaa, että lähisuhdeväkivaltaan syyllistyneet asetetaan edelleen syytteeseen ja että naisiin kohdistuvasta väkivallasta tuomitut pidetään tarvittaessa säilössä. Oikeuskäsittelyn keskeyttäminen tai viivästyminen voi aiheuttaa uhreille huomattavaa ahdinkoa. On tärkeää varmistaa, että sulkutoimista huolimatta kiireellisiä lähestymiskieltoja ja suojelumääräyksiä annetaan edelleen lähisuhdeväkivaltaan syyllistyneitä vastaan (esimerkiksi Ranskassa).

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä, joilla parannetaan yhteydenpitoa uhreihin ja rikoksista ilmoittamista:

- Espanjassa ja Ranskassa on käynnistetty tiedotuskampanjoita hälytysmekanismeista, joiden turvin naiset voivat pyytää apua apteekeista.
- Irlannissa poliisivoimat pyrkivät tavoittamaan entisiä lähisuhdeväkivallan uhreja ja varmistamaan näin heidän hyvinvointinsa.
- Saksassa on julkaistu ”selviytymispaketti” väkivallan välttämiseksi.

Miten tuki ja suojele järjestetään?

On tärkeää, että covid-19-pandemiaa koskeviin valmius- ja toimintasuunnitelmiin sisällytetään lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen kannalta olennaisia palveluja, joihin on myös osoitettava rahoitusta. Lisäksi on määriteltävä keinoja varmistaa niiden saatavuus sosiaalisen kanssakäymisen vähentämistä

⁶ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>

⁷ <https://victimsupport.eu/covid-19-information/>

⁸ Esimerkiksi Espanjassa, Italiassa, Portugalissa ja Ranskassa.

koskevien toimenpiteiden puitteissa. Jäsenvaltioita kehoitetaan julistamaan turvakodit välttämättömiksi palveluiksi, perustamaan hätävaroitussjärjestelmiä apteekkeihin ja ruokakauppoihin ja kehittämään turvallisia tapoja hakea apua. Jäsenvaltioita kehoitetaan pitämään turvakodit ja hätämajoitukset kaikkien niiden naisten ja lasten saatavilla, joiden on lähdettävä kodeistaan hakeakseen suojaa, ja helpottamaan näiden palvelujen saatavuutta.

Yhdenkään uhrin ei pitäisi epäröidä ottaa yhteyttä tukipalveluihin pandemian vuoksi.

Terveydenhoitolaitosten olisi selvitettävä, mitä palveluja lähisuhdeväkivallan uhreille on tarjolla paikallisesti, ja tiedotettava niistä. Maailman terveysjärjestön WHO:n suositusten mukaisesti olisi kiireellisesti tutkittava mahdollisuuksia käyttää turvallisesti sähköisiä terveyspalveluja ja terveydenhuollon etäpalveluja naisiin kohdistuvan väkivallan torjunnassa.

On olennaisen tärkeää, että jäsenvaltiot varmistavat riittävän rahoituksen ja riittävät investoinnit verkkopalveluihin ja tukipalveluihin. Digitaalinen yhteydenpito uhreihin on erittäin tärkeää tänä aikana, mutta uhrien voi olla vaikeaa soittaa kotoaan, jossa he ovat pahoinpitelijän kanssa. On elintärkeää varmistaa, että auttaviin puhelimiin voi ottaa yhteyttä myös chat-palvelun tai tekstiviestien kautta, jotta uhrin voivat hakea apua kotoaan⁹. Covid-19-pandemia voi olla tilaisuus luoda kestäviä rakenteita, joilla naisia voidaan suojata väkivallalta¹⁰.

Seuraavassa esitetään esimerkkejä hyvistä käytännöistä lähisuhdeväkivallan uhreille covid-19-pandemian aikana.

Uhrien tukemisen ja suojelun sisällyttäminen pandemiaan liittyviin kansallisiin poikkeusjärjestelyihin

- *Lähisuhdeväkivallan uhreilla on oltava mahdollisuus hakea apua tukipalveluista.* Italiassa perheväkivallan uhreiksi joutuneet naiset saavat lähteä kodeistaan ja mennä lähimpään tukipalveluun ilman, että poliisiviranomaiset tekevät heistä ilmoitusta tai määräävät seuraamuksia tiukkojen suojelutoimenpiteiden rikkomisesta¹¹.
- *Julistetaan lähisuhdeväkivallan uhrien tukeminen ja suojeleminen välttämättömäksi palveluksi.* Espanjassa perheväkivallan uhrien tuki- ja suojeleminen on julistettu välttämättömäksi palveluksi, jotta ne voivat jatkaa toimintaansa.
- *Perustetaan ”sosiaalisen suojelun kattojärjestö” naisten turvakoteja ja naisten neuvontapalveluja varten.* Saksassa hallituksen sosiaalisen suojelun tukipakettiin kuuluu välineitä, joilla tarjotaan taloudellista suojaa koronavirusta vastaan sellaisille sosiaalipalvelujen tarjoajille, joiden tehtävänä on luoda turvaverkkoja väkivallalta suojaaville laitoksille¹².
- *Lisätään rahoitusta.* Itävallassa annetaan taloudellista tukea väkivallan kohteiksi kriisin aikana joutuneille naisille ja tytöille¹³. Ranskassa on ohjattu miljoona euroa lähisuhdeväkivallan tukipalveluihin.

⁹ <https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/>

¹⁰ <https://www.preventionweb.net/experts/oped/view/71320>

¹¹ https://www.repubblica.it/cronaca/2020/03/21/news/elena_bonetti_se_subite_violenza_chiedete_aiuto_andate_al_centro_antiviolenza_e_nessuno_vi_multera_-251867069/?ref=RHPPLF-BH-I251880435-C8-P3-S1.8-TI&refresh_ce

¹² <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/presse/pressemitteilungen/bundesministerin-giffey-verabredet-mit-den-bundeslaendern-konkrete-hilfsmassnahmen-fuer-frauen-in-der-corona-krise/154100>

¹³ <https://www.frauenring.at/opferschutz-corona-krise-ausgebaut>

Hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja

- *Luodaan sähköposti-/chat- tai puhelinpalvelu lähisuhdeväkivallan uhreille.* Portugalissa perustettiin sähköpostipalvelu vastaamaan lähisuhdeväkivaltaan liittyviin kysymyksiin ja tukipyyntöihin¹⁴. Itävallassa hallitus otti käyttöön ympärivuorokautisen puhelinpalvelun sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreille¹⁵. Saksassa lähisuhdeväkivallan uhrien puhelinpalvelu tarjoaa edelleen neuvontaa ympärivuorokautisesti 18 kielellä. Tietoa väkivallan uhreille tarkoitetuista jäsenvaltioiden puhelinpalveluista on osoitteessa https://eige.europa.eu/sites/default/files/helplines_web_final_17042020.png.
- *Luodaan erityisiä mobiilisovelluksia.* Italiassa on kehitetty erityinen sovellus, jonka tavoitteena on antaa naisille mahdollisuus ottaa välittömästi yhteyttä lainvalvontaviranomaisiin¹⁶.

Kansalaisyhteiskunnan osallistaminen

- *Tarjotaan vaihtoehtoisia ratkaisuja turvakodeille, jotta lähisuhdeväkivallan uhrin voivat olla karanteeni aikana turvassa.* Monissa jäsenvaltioissa hallitukset tukevat hotellihuoneiden käyttöä suojamajoituksena, jonne uhrin voivat turvallisesti vetäytyä karanteeniin¹⁷. Espanjassa on vastattu kriisiin antamalla käyttöön uusia tiloja hätämajoitusta varten. Saksassa viranomaisia kannustetaan etsimään covid-19-pandemiatilanteeseen liittyvään turvakotien puutteeseen käytännöllisiä ratkaisuja, kuten hotellien ja loma-asuntojen lyhytaikainen vuokraaminen.

Tiettyjen rikollisuuden muotojen lisääntyminen pandemiatilanteessa – kyberrikollisuus ja viharikokset

Jäsenvaltioiden olisi oltava erityisen valppaita tiettyjen rikostyyppien lisääntymisen suhteen pandemiatilanteessa ja varmistettava, että niiden uhreille tarjotaan tukea ja suojelua.

Europolin mukaan covid-19-pandemia tarjoaa rikollisille uudenlaisia mahdollisuuksia käyttää hyväkseen kansalaisten pelkoja ja työskentelyolosuhteita¹⁸. Kyberhyökkäysten määrä on huomattava, ja sen odotetaan kasvavan edelleen. Koska monet tekevät etätöitä kotoaan, kyberrikollisten mahdollisuudet käyttää hyväkseen haavoittuvuuksia¹⁹ ovat moninkertaistuneet.

Europol on laatinut suurelle yleisölle tarkoitettuja ennaltaehkäisyvinkkejä²⁰ ja valistusmateriaalia tietoverkkoturvallisuuden tueksi. Riskien ollessa tavallista suuremmat on erityisen tärkeää valvoa lasten toimintaa verkossa, suojata laitteet salasanoin, tunnuslukuin tai biometrisin tunnistein ja tehdä ostoksia vain luotettavilta verkkomyyjiltä (yritysten turvalloukituksen perusteella).

¹⁴ <https://www.cig.gov.pt/2020/03/covid-19-novo-email-apoio-na-area-da-violencia-domestica/>

¹⁵ <https://orf.at/stories/3157761/>

¹⁶ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁷ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁸ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>

¹⁹ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>

²⁰ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold>

Lisätietoa turvallisesta käyttäytymisestä verkossa saa osoitteesta https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/digital_fi.

Perusoikeusvirasto raportoi, että rasismi, muukalaisviha ja suvaitsemattomuus tiettyjä kansallisia tai etnisiä ryhmiä kohtaan on lisääntynyt useimmissa EU:n jäsenvaltioissa covid-19-pandemian aikana²¹.

Viharikosten uhreja koskevilla jäsenvaltioiden toimilla olisi pyrittävä edistämään viharikoksista ilmoittamista, parantamaan vihamotiivien tarkkaa tutkintaa ja tarjoamaan uhreille tukea.

---

²¹ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>